

Anvar SHOIMOV,
 Aniq va tabiiyfanlari kafedrasida dotsenti
 E-mail: shoimovanvar8626@gmail.com
 Tel: (91) 210-86-26

Bekzod MAMATOV,
 Qashqadaryo viloyati PYMO'MM
 Aniq va tabiiy fanlari kafedrasida katta o'qituvchisi
 Tel: (97) 312-70-30
 E-mail: mamatovbekzod@gmail.com

Dilafro'z SHANIYOZOVA,
 Qashqadaryo viloyati PYMO'MM
 Pedagogika, psixologiya va ta'lim menejmenti kafedrasida katta o'qituvchisi
 E-mail: shaniyazovadilafro'z@gmail.com
 Tel: (90) 720-45-88

QarMII dotsent, X. X. Nekboyev taqrizi asosida

TA'LIM JARAYONIDA DARSLIKLAR VA ELEKTRON RESURLARDAN O'QUV JARAYONIDA FOYDALANISH

Аннотация

Ushbu maqolada ta'lim jarayonida darsliklar va elektron resurslardan o'quv jarayonida foydalanishkabi masalalar yoritib berilgan.

Kalit sozlar: elektron axborot, ta'lim, pedagog, zamonaviy pedagog, kasbiy kompetent, pedagogik xususiyat, o'quvchi shaxsi, axborot, kommunikatsiya, umumta'lim maktablari, fanlarni o'qitishda internet tarmoqlarining ahamiyati, mahalliy ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish, xorijiy ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ УЧЕБНИКОВ И ЭЛЕКТРОННЫХ РЕСУРСОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

Аннотация

В данной статье рассмотрены такие вопросы, как использование учебников и электронных ресурсов в образовательном процессе.

Ключевые слова: электронная информация, образование, педагог, современный педагог, профессиональная компетентность, педагогические характеристики, личность учащегося, информация, общение, общеобразовательные школы, значение сетей интернет в преподавании предметов, использование локальных социальных сетей, зарубежное социальное использование сетей

USE OF TEXTBOOKS AND ELECTRONIC RESOURCES IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Annotation

This article describes issues such as the use of textbooks and electronic resources in the educational process.

Key words: electronic information, education, pedagogue, modern pedagogue, professional competence, pedagogical characteristics, personality of the student, information, communication, general education schools, the importance of Internet networks in teaching subjects, use of local social networks, foreign social use of networks

Kirish. Mamlakatimizda ta'lim tizimining modernizatsiya qilinishi, ta'lim muassasalarida yaratilayotgan, shart-sharoitlar, yuqori malakali mutaxassislariga bo'lgan ehtiyoj va talabning o'sib borishi umumiy o'rta ta'lim muassasalari (UO'TM) o'qituvchilari faoliyati samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash, ularning innovatsion faoliyatini tashkil etish va muvofiqlashtirib borishda yo'l qo'yilayotgan kamchiliklar va mavjud muammolarni bartaraf etish yo'nalishlarida o'ziga xos qator talablarni belgilaydi.

Jumladan, Prezidentimizning 2022 yil 28 yanvardagi "2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi farmonida adolatli ijtimoiy siyosat yuritish, inson kapitalini rivojlantirish borasida bir qator vazifalar belgilangan[1;1] bo'lib, mamlakatimiz tomonidan axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasini yangi bosqichga olib chiqish bo'yicha ustuvor vazifalarni amalga oshirish maqsadida ulkan sa'y-harakatlar olib borilmoqda.[2;1]

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari so'nggi yillarda jamiyatni o'zgartirdi. Shu bilan birga katta mehnat migratsiyasi, rivojlanmagan ijtimoiy infratuzilma qashshoqlik va ishsizlikning yuqori darajasi, infratuzilmaning eskirganligi, kadrlar kompetensiyalarining kasbiy rivojlanish strategik maqsadlariga nomuvofiqligi, intellektual mulkni himoya qilish muammolari, oliy ma'lumot olish imkoniyatlarining, yuqori texnologiya va ilm-fanga asoslangan ishlab chiqarishning rivojlanmaganligi, malakali xodimlarning yetishmasligi, o'rta bo'g'in rahbar va xodimlarning past darajadagi axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT)dan foydalanish malakasi, ishchilarda mehnatga nisbatan rag'batning kamligi, ishchi va muhandis-texnik kasblar obro'sining tushgani, eskirgan ish usullaridan foydalanish kabi muammolar o'z yechimini kutmoqda.

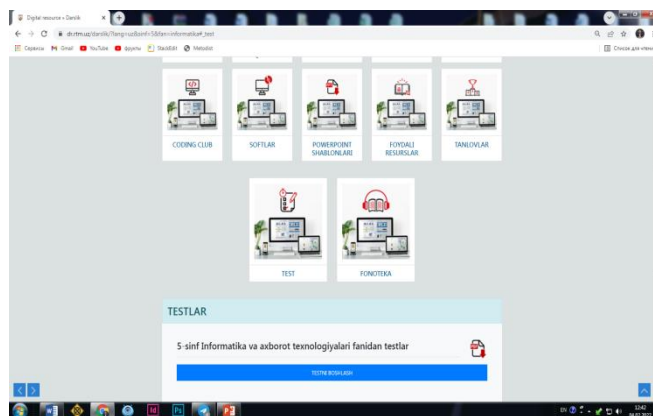
Jamiyatda raqamli texnologiyalarning yangi to'lqini kutilmoqda, bu esa barcha sohalarni rivojlantirishda innovatsiyalarning rolini kuchaytiradi. Raqamli texnologiyalarni rivojlantirishda kechikish milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini pasaytirishi, shuningdek, o'sib borayotgan geosiyosiy raqobat sharoitida uning zaifligini oshirishi mumkin.

Xususan, jamiyatda kutilayotgan raqamli texnologiyalar sharoitida umumta'lim maktablarida "Informatika va AT" fanini o'qitish o'quvchilarda kreativ axborot-kommunikatsion kompetensiyasi, innovatsion ko'nikmalarni shakllantirish, ularda maktabdan keyingi ta'lim bosqichi yoki mustaqil hayotga qadam qo'yishda zarur bo'ladigan tayanch kompetensiyasi va dunyoqarashini shakllantirishda asosiy yechim bo'lib xizmat qiladi.[3; 112 b]

Shu o'rinda umumta'lim maktablarining informatika va AT fani o'quvchilari hamda o'qituvchilariga darsliklardan tashqari qo'shimcha foydalanish uchun o'qituvchi kitoblari, metodik qo'llanmalar, mediaresurslar kerak bo'ladi. Shu bilan bir qatorda ularning dunyo qarashini kengaytirish, internetdan oqilona foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish, bu borada o'qituvchilarning muhim o'rinlari ahamiyatlidir.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Informatika va AT fanini rivojlantirish uchun fanga alohida veb-sayt www.dr.rtm.uz ishga tushirilgan bo‘lib, fanga qo‘shimcha foydalanish uchun kontentlar joylashtirib boriladi. [4;] Saytdan foydalanishda turli xil yo‘nalishlar mavjud bo‘lib bular:

- ❖ Darsliklarning elektron variantlari;
- ❖ Mavzular yuzasidan taqdimotlar;
- ❖ Video kontentlar;
- ❖ Metodikaga oid qo‘llanmalarining elektron variantlari;
- ❖ Coding club;
- ❖ Softlar;
- ❖ Power Point shablonlari;
- ❖ Foydali resurslar;
- ❖ Turli xil tanlovlar;
- ❖ Test toplamlari;
- ❖ Fonetika.

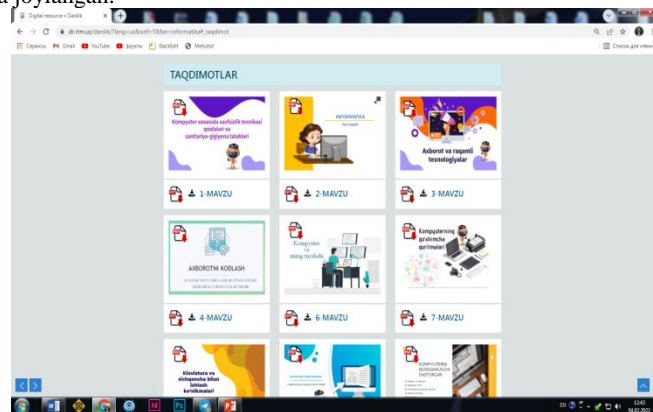

Bundan tashqari, ushbu saytdan informatika va AT fanidan tashqari turli xil boshqa turdagi darsliklarning elektron variantlarini ham olishingiz mumkin.

Darsliklarni va qo‘shimcha metodik qo‘llanmalarni mavjud bo‘lib, turli tillarda ham joylangan.

Umumta‘lim maktablari o‘qituvchilari tomonidan darslarni yuqori saviyada tashkil etish uchun mavzularga taqdimotlar tayyorlashlari uchun turli ko‘rinishdagi shablonlar berilgan bo‘lib ulardan bemaol foydalanishlari mumkin bo‘ladi.

Fan o‘qituvchilari darslarni mazmunli tashkil etishlari uchun sinflar kesimida mavzulashirishgan dars taqdimot ishlanmalari ham ushbu saytga joylangan.

Informatika va AT fanini o‘qitishning konseptual asoslari sifatida shuni qayd etish joizki, informatika fanini zamonaviy talablar asosida o‘rganish:

zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida hayotiy muammolarni yechish, loyihalashtirish, modellashtirish, algoritmlash va boshqarish kabi universal faoliyatlarni o‘zlashtirish;

raqamli jamiyatdagi masalalarini yechish mahoratini namoyon qilish orqali samarador texnologiyalarni tanlash;

kreativ fikrlash va innovatsion faoliyat yuritish ko‘nikmasini shakllantirish orqali maqsadli axborot tizimlarini va mehnatga ta‘sir o‘tkazishning innovatsion uslublarini yaratish;

ta‘lim jarayonida har xil kasbiy ko‘nikmalarni egallash orqali mustaqil hayotda zarur bo‘ladigan bo‘lajak kasbni to‘g‘ri tanlash;

mehnat qilish, yangi bilimlarni egallash, mukamallikka erishish uchun raqamli texnologiyalar asosida o‘z ustida mustaqil ishlash va amaliy faoliyat yuritish;

tez o‘zgaradigan iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy sharoitlarga moslashuvchan, noaniq vaziyatlarda mustaqil ta‘lim olishga tayyor va umri davomida tahsil oladigan yoshlarni tarbiyalashdan iborat.

Shu o‘rinda mustaqil foydalanishlari uchun qo‘shimcha havolalar ham mavjud: <http://www.avloniy.uz/oz>, <http://www.uzedu.uz>, <http://www.ziyonet.uz>, <http://www.rtm.uz>, <http://www.gov.uz>, <http://www.bilimdon.uz>, <http://www.connect.uz>, <http://www.yilnoma.uz>, <http://www.lex.uz>, <http://www.pedagog.uz>, <http://www.teacher.ruz>, <http://www.eduportal.uz>, <http://www.edunet.uz> [5;6;7;8;9;10]

Informatika va AT o‘quv predmeti – umumiy o‘rta ta‘lim o‘quv fanlarining tarkibiy qismi, o‘quvchilarga ilm-fan asoslari to‘g‘risidagi bilimlarni amaliyotga joriy qilish, inson faoliyati, umumiy, raqamli va moddiy madaniyatning turlarini

shakllantirishning umumiy tamoyillari, o'ziga xos ko'nikmalarini o'zlashtirish, shuningdek, raqamli texnologiyalar asosida amaliy muammolarning innovatsion yechimlarini topish va hayotga tadqiq etish imkonini beradi. [4; 2]

Tadqiqot metodologiyasi. Umumiy ta'lim maktablaridagi ta'lim jarayonida axborot texnologiyalari vositasida o'qituvchi va o'quvchilar oldida quyidagi imkoniyatlar ochiladi, xususan:

- **Axborot yig'ishning yangi usullarini va ularni qo'llash ko'nikmasini hosil qiladi;**
- **Bolalarning fikrlash doirasi kengayadi, bilim olishga qiziqishlari ortadi;**
- **o'quvchining mustaqil ishlashning roli ortadi, samaradorligi yaxshilanadi;**
- **bolani aqliy jihatdan rivojlantirishga, turli qobiliyatlarini o'stirishga yordam beradi.**

Tadqiqotlar texnologiyasi o'quvchini yakka yoki guruh bo'lib birgalikda ishlash, mustaqil harakat qilish, muammoning yechimini mustaqil topishga va eng asosiysi axborotlar bilan mustaqil ishlashga o'rgatar ekan, internet bu jarayonning ajtalmas qismidir. O'quvchi loyihani bajarish ushuni o'z oldiga maqsad qo'yadi va ushbu maqsadni amalga oshirishning harakat rejasini tuzadi. Shu tariqa internetdan

doimiy maqsadli foydalanish jarayoni yuzaga keladi va shunday ish jarayonida internetdan to'g'ri foydalanish madaniyati ham shakllanibboradi.

Elektron resurslarning o'qituvchi uchun qulaybo'lgan omillari nimada?

- **Mustaqil ravishda tarmoqdagi axborotlar orqali o'z malakasini oshirish;**
- **Dars mashg'uloti uchun internet tarmog'idan materiallar qidirish;**
- **Yangi pedagogik texnologiyalarni o'rganish;**
- **Turli ko'rgazmali, audio va video ma'lumotlar olish;**
- **Dars va mavzuga doir so'nggi ilm-fan yutuqlari bilan tanishish;**
- **Dunyoning turli kutubxonalarini va arxivlarda masofadan turib ishlash;**
- **O'z yutuqlari bilan o'rtoqlashish va feedback olishva b.**

O'quvchilar ish davomida nafaqat elektron resurslarda mavjud axborotlardan foydalandilar, balki doimiy yangiliklardan xabardor bo'libboradilar. Ular tarmoqdan olingan ma'lumotlarni saralaydilar, bajarilayotgan loyiha uchun mos rasmlar, ovozi, videoli lavhalar tanlaydilar, berilgan axborotlarga munosabat bildiradilar va o'zlarining ijod mahsulatlarini yaratadilar.

Axborot texnologiya vositalari o'quv-tarbiya jarayonining turli bosqichlarida:

- **o'quvchilarga yangi o'quv materiallarini taqdim etishbosqichida;**
- **mavzu va ma'lumotlar ustida hamkorlikda ishlash orqali o'quv materialini o'zlashtirishda;**
- **o'zlashtirilgan bilimlarni takrorlash vamustahkamlashda;**
- **mahalliy va xorijiy ta'lim tarmoqlaridan foydalanish ko'nikmasini va mustaqil ishlash malakasini**

shakllantirishda;

- **o'qitishda erishilgan natijalarni nazorat qilish va baholash bosqichida foydalanilishi mumkin.**

o'qituvchisi internetning ta'limiy resurslaridan manbalarni topish, ma'ruzalar, monografiyalar matnlari, turli xil uslubiy materiallar, gazeta va jurnal maqolalari, referatlar va boshqa manbalarni topishda foydalanishi mumkin.

Xulosa va tavsiyalar. Elektron resurslar bugungi kun ta'lim tizimining ajralmas qismi hisoblanib u o'qituvchi va o'quvchiga cheksiz imkoniyatlar eshigini ochadi. Ammo, asosiy masala ushbu resursdan o'quvchini to'g'ri va samarali foydalanishga o'rgatishdir. Internet resurslaridan darslarida foydalanish, o'quvchilarda darsga bo'lgan qiziqishni va dars samaradorligini oshiradi. Tadqiqotlar texnologiyasida loyihalarni bajarishning barcha bosqichlarida va loyihani taqdim etishda ham elektron resurslar asosiy o'rinda turadi.

Umumiy xulosalar:

- Axborot texnologiyalari bugungi kun ta'lim tizimining ajralmas qismidir.
- Axborot texnologiyalaridan foydalanish barcha fanlarda dars samaradorligini oshirishning muhim mezonini hisoblanadi.
- Tadqiqotlar texnologiyasi bo'yicha loyihalarni amalga oshirishda axborot texnologiyalarning ahamiyati kattadir.
- o'qituvchilari tomonidan Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft Power Point, Microsoft FrontPage, Microsoft

Publisher, Adobe Photoshop va boshqa kompyuter dasturlari darslarda, tadqiqotlar texnologiyasi asosida turli loyihalarni bajarishda muvaffaqiyat bilan qo'llanishi mumkin.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, zamonaviy ta'lim vaaxborot tarmoqlari, turli mahalliy hamda xorijiy elektron ta'limportallaridan unumli foydalanish – ta'lim sifatini oshirishga, o'qituvchi va o'quvchilarni nazariy va amaliy bilim hamda ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son <https://lex.uz/docs/5841063>
2. Mirziyoyev Sh. "2022-2023-yillarda Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasini yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 22-avgustdagi PQ-357-son [qarori](https://lex.uz/docs/-6166539). <https://lex.uz/docs/-6166539>
3. Fayziyeva M.R. va b.sh. "Informatika va axborot texnologiyalari". Umumiy o'rta ta'lim maktablari 8-sinfi uchun darslik. T: "Tasvir", 2020 y. -112 b.
4. Informatikavaaxborot texnologiyalaridan umumiy o'rta ta'limning milliy o'quv dasturi (loyiha-2).
5. <http://www.eduportal.uz>–O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi axborot-ta'lim portali;
6. <http://www.uzedu.uz>–O'zbekiston Respublikasi Xalq talimi vazirligi portali;
7. <http://www.multimedia.uz>– Multimedia umumta'lim dasturlarini rivojlantirish markazi sayti;
8. <http://www.rtm.uz>– Respublika ta'lim markazi sayti;
9. <http://www.dtm.uz>– Respublika test markazi sayti;
10. <https://dr.rtm.uz> – elektron ta'lim resurslari bilan ishlash.